

KANSALLISTEATTERI

OPPI- MATERIAALI

Oppimateriaalin ovat laatineet äidinkielen ja kirjallisuuden opettajat Marika Kesseli ja Eveliina Ventelä. Tehtäviä voi vapaasti valikoida ja soveltaa.

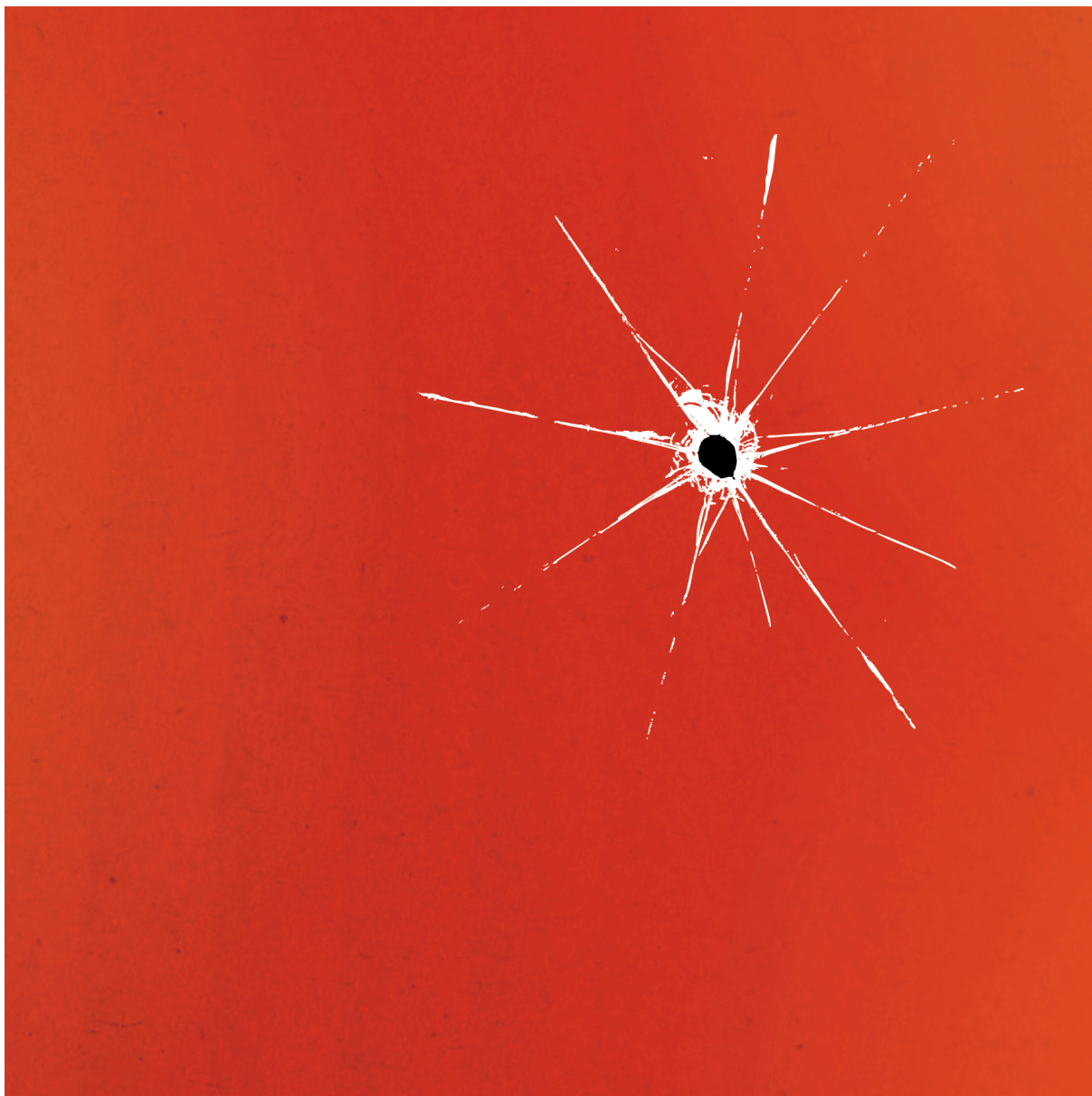
Esityksen kesto on 3 h 40 min sisältäen 2 väliaikaa.

KATSO KUVIA ESITYKSESTÄ FLICKR-KUVAPALVELUSSA

VÄINÖ LINNA – LAURI MAIJALA

TÄÄLLÄ POHJANTÄHDEN ALLA

Ennen esitystä

Väinö Linnan romaanitrilogia *Täällä Pohjantähden alla* kertoo Suomen historiasta 1800-luvun lopulta 1950-luvulle saakka Koskelan suvun kautta. Keskeisenä aiheena on sisällissota, ja näkökulma on punaisten, jotka hävisivät sodan. Tapahtumat sijoittuvat fiktiiviseen Pentikulman pitäjään, mutta historialliselle romaanille tyypillisesti Suomen ja muunkin maailman historiaan kytkeytyvät tapahtumat ovat faktaa.

Trilogian vuoden 2018 painoksessa sivuja on 1174, joten aika kulkee näytelmässä nopeasti. Siksi on hyödyllistä tutustua jo etukäteen sekä Linnan teoksen kertomukseen että henkilöhahmoihin ja Suomen historian keskeisiin vaiheisiin. [Linnan teoksesta saa hyvää perustietoa Wikipediasta](#), ja ajan hahmottamista helpottaa näytelmän käsiohjelmassa tiivistetty aikajana. Myös käsiohjelman roolihahmolistaan kannattaa tutustua etukäteen.

Havaintojen kohteena teatterin keinot

1. Teatterin kieltä on näyttää sen sijaan, että asiat selitettäisiin.

Miten esityksessä näytetään seuraavat asiat:

- a) ajatus siitä, että Akseli palaa vankileiriltä muuttuneena miehenä
- b) fasismin nousu 1930-luvulla
- c) talvi- ja jatkosota
- d) eri henkilöiden kuolemat

2. Toisto on tehokeino, jolla luodaan merkityksiä. Mitkä musiikkikappaleet, näyttämökuvat, liikkeet tai tilanteet toistuvat esityksessä jonkinlaisina muunnelmina? Mihin niillä pyritään?

3. Kun Akseli ja Elina menevät naimisiin, häissä soi *Akselin ja Elinan häävalssi*. Se on sävelletty Edvin Laineen ohjaamaan *Täällä Pohjantähden alla* -elokuvaan (1968), ja siitä asti se on ollut suosittu häävalssina. [Elokuva on katsottavissa Yle Areenasta](#).

- a) Mikä esityksen häissä on poikkeuksellista nykyaikaisiin häihin verrattuna?
- b) Mitä tällä ensimmäisen näytöksen päättävällä hääkohtauksella ennakoidaan?

Huomio henkilöihin

1. Täällä Pohjantähden alla vilisee henkilöitä, mutta tarinan hahmottamisessa auttaa, kun tietää perheet, kuten Koskelat, Kivivuoret, Laurilat ja Salpakarit.

- a) Millainen yhteiskunnallinen asema perheellä on, ja millainen rooli perheellä on kyläyhteisössä?
- b) Miten luokkaerot osoitetaan näyttämöllä?
- c) Miten perheiden miesten ja naisten roolit eroavat toisistaan?

2. Valitse tarkastelun kohteeksi yksi seuraavista henkilöistä: Alma, Jussi, Akseli tai Aku Koskela, Elina Kivivuori (myöhemmin Koskela), Lauri, Ellen tai Ilmari Salpakari, räätäli Halme, Leppäsen Aune tai Laurilan Elma.

- a) Millaisena hänet esitetään, kun hän on näyttämöllä ensimmäistä kertaa? Entä oman tarinansa lopussa? Mitkä ovat hänen kannaltaan keskeisiä kohtauksia, ja miten hän muuttuu tarinan edetessä?
- b) Miten henkilö puhuu ja toimii? Miltä hän näyttää? Millainen hän on vuorovaikutuksessa muiden henkilöiden kanssa? Miten häneen suhtaudutaan? Millainen mielikuva hänestä välittyy?
- c) Millä keinoilla näyttelijä luo mielikuvaa hänestä? Millaiset eleet, liikkeet, asennot tai ääni kuvaavat hänen luonnettaan?
- d) Esitetäänkö hänet realistisesti vai karikatyyrinä?
- e) Mihin henkilö tuntuu pyrkivän, ja millaisia esteitä hänen pyrkimystensä tiellä on?

KUVAT NICO BACKSTRÖM

Katse skenografiaan

Skenografialla tarkoitetaan visuaalisen kuvan, valon, tilan ja näyttämötekniikan yhdistämistä. Sen avulla esimerkiksi luodaan miljöitä ja tunnelmia, rakennetaan henkilöhahmoja heidän ympäristönsä kautta ja kuljetetaan tarinaa.

- a) *Täällä Pohjantähden alla* -esityksessä on kolme näytöstä, kuten Linnan teoksessa on kolme osaa. Millainen lavastus on eri näytöksissä?
- b) Miten valot tukevat kohtausten tunnelmaa, ideologiaa tai rytmiä?
- c) Miten eri näytöksissä hyödynnetään videoprojisoitteja?
- d) Miten pyörivää lavaa käytetään?
- e) Millaista symboliikkaa lavastukseen ja rekvisiittaan liittyy?
- f) Miten puvustuksella osoitetaan yhteiskuntaluokkien eroja?
- g) Millaiset esineet liittyvät olennaisesti esimerkiksi henkilöihin tai ryhmiin?

Aistit auki esityksen musiikille ja äänille

1. Mitä tunnettuja lauluja ja sävellyksiä esityksessä käytetään?

Missä olet kuullut niitä aiemmin? Millaisissa tilanteissa kappaleita esitetään, ja millaisia ideologioita niihin kytkeytyy? Mikäli et tunnista kaikkia, voit etsiä niitä kuunneltaviksesi käsiohjelman tietojen avulla.

2. Kiinnitä huomiosi esityksen äänimaailmaan ja äänitehosteisiin.

Mitä muita ääniä kuin musiikkia on käytetty miljöön tai tunnelmien luomiseen?

3. Sulje silmäsi muutamaksi minuutiksi valitsemassasi kohdassa ja havainnoi, millaista olisi olla teatterikatsomossa vain kuuloaistin varassa.

Mihin huomio kiinnittyy? Millaiset näyttämötapaukset hahmottuvat hyvin, vaikka ei näe? Millaisten asioiden ymmärtäminen olisi vaikeaa ilman näköaistia?

Kirjoita näytelmän pohjalta

1. Linnan romaanin teemoina voidaan pitää ainakin oikeudenmukaisuutta ja vapautta. Millä tavalla ne tai niiden puute näkyvät esityksessä? Voit rajata käsittelyn esimerkiksi torppareihin, teoksen naisiin tai miehiin tai niihin asioihin, joilla Pentinkulmalla pyritään rakentamaan oikeudenmukaisuutta. Voit myös tehdä havaintoja laajasti kaikesta siitä, mitä näytelmä tuo esiin. **Liitä tekstiin kuitenkin pohdintaa siitä, miksi kokemus oikeudenmukaisuudesta ja vapaudesta on merkityksellinen sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Otsikoi tekstisi itse.**

2. Historia on yleisesti pitkälti voittajien kirjoittamaa. Linnan fiktiivisiä teoksia on luettu myös sosiaalhistoriana, joka on tuonut kuuluihin aiemmin vaiennetun punaisten äänen. Muun muassa tätä tarkastelee *Politiikasta*-lehdessä 28.4.2021 julkaistu [Ilkka Kärriylän artikkeli "Yhteiskuntaluokat ja ristiriidat Pohjantähden alla"](#).

Väinö Linna on itse kommentoinut tavoitteitaan *Dagens Nyheterin* toimittajan Mauritz Edströmin vuonna 1960 julkaistussa artikkelissa *"Väinö Linna Suomen valkoisesta valheesta"*:

"Minä en henkilökohtaisesti kaipaa mitään hyvitystä. Kirjailijantoimeni vaikuttimena ei ole mikään sen laatuinen henkilökohtainen kauna. Sukulaiseni saivat hyvän kohtelun, eikä vanhemmillani ollut sosialismin kanssa mitään tekemistä. Minä tunnen kaunaa vain sitä tapaa kohtaan, jolla historiankirjoitus on suhtautunut vuoden 1918 tapahtumiin. Syventyessäni niihin huomasin, että minulta oli salattu totuus. Kukaan ei voi kieltää sitä tosiasiaa, että kansalaissodan historian ovat kirjoittaneet voittajat ja että se on vääristelty. On inhimillistä, että näin on tapahtunut; jos punaiset olisivat voittaneet, olisi kuva luultavasti muodostunut yhtä yksipuoliseksi toiseen suuntaan. Tietysti voittajienkin versiossa on hivenen totuutta, mutta tarkastelijan ei tarvitse olla missään henkilökohtaisessa suhteessa punaisiin ja heidän tappioonsa huomataksaan, että virallinen kuva on totuuden irvikuva. Vaarallista tässä on se, että valkoinen, porvarillinen puoli on saanut käsityksensä ajetuksi läpi tavalla, joka teki kansalaissodasta haavan, sairaan kohdan Suomen ruumiiseen. Itsenäisen Suomen julkinen elämä rakentui valheelle."

Ohjaaja [Lauri Majjala kertoo Ylen aamun haastattelussa](#) 22.9.2025 omia näkemyksiään esityksen yhteyksistä nykytodellisuuteen.

Miten Kansallisteatterin esitys tuo eri yhteiskuntaluokat ja niiden suhteet näkyviksi? Miten esitys linkittyy nykyaikaan? Miten esimerkiksi luokkaerot ja poliittinen polarisaatio näkyvät nykyään? Millainen sanoma esityksestä mielestäsi välittyy? Kirjoita pohtiva tai kantaaottava essee.

Otsikoi itse tai ota otsikoksi **Paljon on muuttunut täällä Pohjantähden alla** tai **Ei mitään uutta täällä Pohjantähden alla**.

3. Väinö Linnaa on moitittu naiskuvauksen ohuudesta. Tähän ottaa kantaa esimerkiksi Reader, why did I marry him -blogin kirjoittaja [tekstissään Väinö Linna: Täällä Pohjantähden alla \(I\)](#).

Tarkastele esityksen naiskuvia näkemäsi perusteella ja suhteessa romaaniin tai romaanista sanottuun. Kirjoita pohtiva tai kantaaottava essee. Otsikoi tekstisi itse.

4. Kirjoita novelli, jossa tuot jonkin kohtauksen *Täällä Pohjantähden alla* -esityksestä tähän päivään.

5. Lue jokin *Täällä Pohjantähden alla* -esitystä käsittelevä arvostelu. Kirjoita teksti, jossa vertailet omaa katselukokemustasi arvostelijan näkemykseen. Otsikoi itse.

6. Kuvailutulkkaukseen tarkoittaa jonkin asian tai tapahtuman visuaalisen puolen kuvailemista näkövammaisille. Teattereilla kuvailutulkkaukseen on osa saavutettavuustyötä, johon kuuluvat myös esimerkiksi mahdollisimman esteettömät tilat, kiertue-näyttämötoiminta ja mahdollisuus tulla teatteriin oman viittomakielen tulkin kanssa. Pipsa Toikka tekee kuvailutulkkausten *Täällä Pohjantähden alla* -esitykseen. Ennen esitystä hän yleensä kuvailee esimerkiksi henkilöitä ja lavastusta tulkkausta tarvitseville katsojille. Esityksen aikana kuvaillaan sitä, mitä repliikit eivät kerro tai mitä esimerkiksi hiljaisuuden aikana tapahtuu ja millaisia ovat henkilöiden eleet ja ilmeet. Lisäksi on tavallista kertoa, mistä yllättävät äänet johtuvat tai miksi esimerkiksi yleisö reagoi nauramalla, vaikka repliikeissä ei ole mitään huvittavaa. Tässä esityksessä kohtausten visuaalinen ilme vaihtelee paljon ja henkilöitä on valtavasti, joten valinnat siitä, mitä kertoa, ovat tärkeitä. **Valitse yksi kohtaus, johon mietit oman kuvailutulkkauksen.** Tulkkauksen on oltava tiivistä ja nopeaa, sillä esitys etenee koko ajan ja myös repliikkeihin on voitava keskittyä.

KUVAT NICO BACKSTRÖM

